

KIRJALLISUUS JA AIKA

Tintti Klapuri, Turun yliopisto: *Uusi nainen? Toisto ja syklisyys Anton Tšehovin naiskuvauksissa*

Anton Tšehovin tekstien ytimessä on staattiseksi kuvatun pikkukaupungin toisteinen ja syklinen aika, joka määrittää siinä toimivien yksilöiden autonomisuutta. Tšehovilla provinssikaupungin ajallisuus yhdistyy usein koulutettuihin naishahmoihin, jotka kuvataan kaikkein voimakkaimmin autenttisuutta ja modernille aikatietoisuudelle ominaista lineaarisuutta etsiviksi. Tšehovin tekstien tahmealla ajallisuudella on paljon yhteistä Mihail Bahtinin esseessään ”Formy vremeni i hronotopa v romane” (kirj. 1937–8, julk. 1975) esittelemän provinssikaupungin kronotoopin kanssa: provinssikaupungin kronotooppi on Bahtinin mukaan syklisen ja toisteisen ajan täyttämä tila, jossa historian liike ja tapahtuminen ei juurikaan näy. Tarkastelen esitelmässäni Tšehovin proosa- ja draamatuotannossa esiin nousevia, erityisesti naiskuvauksiin yhdistyviä todellisuuden ajallisen hahmottamisen kerronnallisia muotoja ja niiden suhdetta 1800-luvun lopun kulttuuri- ja kirjallisuushistorialliseen kontekstiin. Samalla pyrin tarkentamaan Bahtinin provinssikaupungin kronotoopin käsitettä Tšehovin tuotannon valossa.

Minna Leppäaho-Kotimäki, Turun yliopisto: *Kuin ruohon kasvu – Ajan kokeminen Claude Simonin romaaneissa*

Kirjallisuus ja aika-työryhmämme esitelmässäni tarkastelen Claude Simonin(1913-2005) romaaneissa esiintyvää ajan havaitsemista ja aikakokemusta. Simonin teoksista on luettavissa voimakasta kritiikkiä modernin projektin keskeisiä periaatteita kohtaan. Kirjailija itse on todennut, ”että maailma liikkuu, muuttuu kaiken aikaa, elämä on ikuista liikettä, jatkuvaa vallankumousta, tuhoutumista ja uudelleenrakentamista, se mikä eilen oli totta ei enää tänään sitä ole, ehkä mikään ei ole totta”. Sitaatissa voi nähdä jatkuvuudenkokemuksen heikentymistä ja eräänlaisen epävarmuuden ja määrittelemättömyyden hyväksymistä. Toisaalta ajatus elämän ikuisesta muutoksesta ja kiertokulusta näyttäytyvät eräänlaisena varmuutena. Liitän simonilaisen aikaproblematiikan 1900-luvulla länsimaisessa myöhäismodernissa yhteiskunnassa tapahtuneeseen todellisuuskuvan muutokseen sekä osaksi eri tieteen- ja taiteenaloilla tapahtunutta modernin periaatteiden kyseenalaistumista. Simonin teoksissa modernin problematisoituminen näkyy niin rakenteen, kielen kuin tematiikan tasolla. Ennen kaikkea kyseenalaistuvat modernin lineaarinen aika-ajattelu sekä modernin subjektin autonominen rooli oman elämänsä, maailmanhistorian ja luonnon hallitsijana.

Esitelmäni hypoteesinä on, että simonilaisessa temporaalisuudessa kietoutuvat toisiinsa modernin aika-ajattelun korostama lineaarisuus, eteenpäin suuntautuminen, kuitenkin ilman modernille ajattelulle tyypillistä kehitysoptimismia, sekä esimodernissa todellisuuskuvassa painottunut syklisyys, tosin ilman ikuisen idean tai myyttisen mallin ajatusta. Tarkastelen sitä, miten simonilaisten henkilöahmojen ajan kokeminen liittyy käsityksiin ja kokemuksiin luonnosta ja

luonnon ajallisuudesta. 1900-luvun aikana eri tieteenaloilla eri tutkijat ovat määritelleet ihmisen sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti, kulttuurisesti ja diskursiivisesti määrittyväksi olennoksi. Simon lisää mukaan vielä luonnon, sillä simonilaisen ajattelun mukaan ihmistä määrittää myös hänen biologisuutensa ja ajallisuutensa.

Marjaana Svala, *Ajallinen ja ajasta irrallinen subjekti Torgny Lindgrenin romaanissa Hummelhonung*

Esitykseni keskittyy subjektin ajallisuuteen ruotsalaisen Torgny Lindgrenin (1938–) romaanissa *Hummelhonung*. Romaanissa kaksi vanhaa miestä, Hadar ja Olof, kertovat vuorollaan elämänsä keskeisiä tapahtumia heitä kuolemaan valmistavalle naiselle. Heidän kertomansa sekoittuu heitä kuuntelevan naisen kirjoittamaan, Kristoforoksen legendasta kirjoittamaan kirjaan.

Fenomenologis-hermeneuttisessa perinteessä asetetaan usein vastakkain objektiivinen ja subjektiivinen ajan kokemus: se, miten yksilö kokee ajan ja oman ajallisuutensa, ei vastaa kellon mittaamaa ”ulkoista” aikaa. Ricoeurin (1984, 3) tunnetun muotoilun mukaan kerronnallisuus tekee ajasta inhimillistä, subjektiivista aikaa: ”time becomes human time to the extent that it is organized after the manner of narrative; narrative, in turn, is meaningful to the extent that it portrays features of temporal existence”.

Nilsson (2004) kuvailee Lindgrenin poetiikkaa ambivalenssin poetiikaksi, jossa erilaiset yhteen sovittamattomat ja toisiaan haastavat näkökulmat ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Pyrkimyksenäni on osoittaa, miten ambivalenssin poetiikka vallitsee myös siinä tavassa, jolla subjektin ajallisuutta käsitellään romaanissa. Esitän, miten romaani sekä tematisoi käsitystä narratiivisesta subjektista, joka tulkitsee itseään ja elämäänsä kertomusten muodossa, että haastaa tuota käsitystä.

Myös Lindgrenin romaanissa vallitsee yhtäältä vastakkainasettelu objektiivisen ja subjektiivisen aikakokemuksen välillä. Toistuvasti osoitetaan, ettei kellon mittaama objektiivinen aika pyrkii tavoittamaan subjektiivista ajan kokemusta, jossa objektiivinen aika hämärtyy. Ero objektiivisen ja subjektiivisen ajan välillä tulee erityisen näkyväksi kuvattaessa sellaisia (tajunnan) tiloja, joissa ulkoisella ajalla ei ole merkitystä: sairautta, vanhuutta ja kuoleman odotusta. Miehet kuitenkin pyrkivät jäsentämään noita subjektiivisia ajan kokemuksiaan juuri kertomalla niitä naiselle.

Toisaalta käsitys narratiivisesta subjektista purkautuu juuri ajallisuuden käsittelyn kautta. Väitän, että käsitys narratiivisesta identiteetistä ja yleensäkin narratiivisen identiteetin mahdollisuus pohjautuu oletukseen kohtuullisen hyvin toimivasta muistista. Analysoimassani romaanissa mielenkiintoista onkin se, mitä subjektille tapahtuu tilanteessa, jossa identiteettinarratiivi jollain tavoin häiriintyy tai henkilöt tuodaan erilaisiin muistin toiminnan ääritiloihin (vrt. Rimmon-Kenan 2006, 18). Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi sairauden tuottamat äärimmäiset kipukokemukset ja, ennen kaikkea, miesten menneisyydessä tapahtunut traumaattinen kokemus, jota miehet pyrkivät kertomaan yhä uudestaan kokemusta kuitenkaan todella tavoittamatta.

Lisa af Ursin, Turun yliopisto: *Repeämiä ajassa. Rutiini ja ”toinen” aika Julio Cortázarin novelleissa*

Julio Cortázarin (1914–1984) mukaan kellojen määrittämä moderni historiallinen aikakäsitys vieraannuttaa yksilön todellisuudesta. Kirjailija korosti surrealistien tavoin hetkellistä kokemuksellista aikaa, joka on tavoitettavissa mielikuvituksen ja intuition kautta. Cortázarin useissa novelleissa arkitodellisuus murtuu, kun fantasian elementtejä tunkeutuu henkilöhahmojen todellisuuteen. Esitelmässäni analysoin, minkälainen kokemus ajasta sisältyy näihin todellisuuden repeämiin. Novellissa ”El Perseguidor” saksofonisti Johnny unohtuu metrossa muistelemaan menneisyyttään. Hän kokee arkisesta kellojen ajasta poikkeavan ikuisenkaltaisen hetken: aika venyy kuin matkalaukku, johon saa yhtäkkiä mahtumaan ”kokonaisen teltan, satoja pukuja”. Samankaltainen muutos ajan kulun kokemisessa tapahtuu lentokoneen stuertille Marinille novellissa ”La isla a mediodía”, kun hän unelmoi lentokoneen ikkunasta pilkistävästä Välimeren saaresta. ”El Perseguidorissa” päähenkilö pyrkii analysoimaan kokemusta tästä ”toisesta” ajasta, kun taas jälkimmäisessä novellissa lukija samastuu päähenkilön kokemukseen ja ymmärtää vasta novellin lopussa, että aikaa on kulunut vain muutama minuutti useiden päivien asemesta. Millä tavoin tämä murtuma ajassa vaikuttaa henkilöhahmojen kokemukseen todellisuudesta ja omasta identiteetistään? Mitkä ovat ne tekniikat, joilla ”toinen”, todempi aika saadaan näkyville?

MATERIA(ALISUUDE)N MUODOT JA METODOLOGIAT

Mikko Carlson, Turun yliopisto: *Tekstuaalinen tila, ”queer” ja materiaalisuuden ongelma*

Väitöskirjatyössäni Christer Kihlmanin tuotannosta olen pohtinut seksuaalisuuden ja tilan välistä suhdetta queer-teoreettisista lähtökohdista. Tällöin olen joutunut myös miettimään sitä, mikä suhde Kihlmanin osittain omaelämäkerrallisilla teoksilla on ”todellisuuteen” eli siihen prosessiin, jossa elämän materiaalista (tapahtumista, kokemuksista) rakennetaan tekstuaalinen esitys: mitä ”materiaalille”, omaelämäkerrallisuudelle, silloin tapahtuu? Kirjallisuudentutkimuksessa tällaista tekstin lajityyppistä häilyvyyttä tulkitaan esimerkiksi autofiktiivisyyden käsitteen avulla. Tällöin autofiktio käsitettä voi ajatella abstraktin ja konkreettisen, tekstin ja sen kontekstin välisenä siltana, jossa tekstin ”materiaalisuus” ei ole olemassa annettuna vaan se rakentuu lukijan tulkinnassa. Tätä liikettä materiaalisuuden ja tekstuaalisen välillä lähestyn tekstuaalisen (queer-)tilan käsitteen avulla.

Alustuksessani pyrin pohtimaan, miten queer-lukemisen käytänteillä on rajoja rikkova, mutta samalla ongelmallinen suhde materiaalisuuteen. Tässä yhteydessä esiin nousevat performatiivisuuden ja vähemmistökeskeisen kritiikin lähtökohdat sekä niiden väliset ristiriitaisuudet. Eve Kosofsky Sedgwick on antanut tähän teoreettisia lähtökohtia, joita puolestaan Lynne Huffer on problematisoinut. Tekstuaalisen ja materiaalisuuden välisen suhteen kannalta myös Judith Halberstamin queer-tilan käsite on tärkeä.

Pohdin alustuksessani, miten queer-näkökulma lajiin avaa tiettyä tekstuaalista strategiaa ja miten siinä myös elämän ja siitä kertomisen eettiset kysymykset ovat läsnä. Laji siis tuo esiin tarpeen

pohtia sitä, miten elämän ja sen esityksen ”materiaalista” sidosta voidaan ajatella uudelleen queer-lähtökohdista. Analyysiesimerkkinäni käytän Christer Kihlmanin teosta *På drift i förlustens landskap*.

Riitta Jytilä, Turun yliopisto: *Kirjailijan roolista kääntäjän nahkoihin. Fiktiivinen kääntäjä ja kääntämisen prosessi Eira Stenbergin romaanissa Gulliverin tytär*.

Käsittelen esitelmässäni Eira Stenbergin romaania *Gulliverin tytär* (1993), joka uudelleenkirjoittaa kahta autoritaarista tekstiä: Jonathan Swiftin *Gulliverin matkat* (1726) sekä Volter Kilven keskenjäänyt ja postuumisti vuonna 1944 julkaistu *Gulliverin matka Fantomimian mantereelle*. Kirjailija E.S. on löytänyt pullopostin, jossa on Gulliverin sekä hänen kasvattityttärensä Andarin viestit. E.S. esittelee ”Kääntäjän esipuheessa” itsensä välittäväksi henkilöksi, joka toimittaa ja järjestää nämä ”autenttiset”, sattumalta löydetty viestit julkisuuteen. Pulloposti on kirjoitettu osin englanniksi, osin tuntemattomalla kielellä, joten yrittäessään tulkita pullopostin sisältöä E.S. joutuu muuntautumaan kirjailijan roolista kääntäjän nahkoihin. Kääntäjän esipuhetta seuraa vielä ”Glumdalclitch Gulliverin kirje kääntäjälle”, jonka kirjailija on kääntänyt ”johdannoksi itse dokumentteihin”.

Romaanissa problematisoituvat monimuotoisesti kommunikaation teema ja viestien kääntämiseen, käännettävyyteen, identtisyys ja eroon, liittyvät ongelmat, joita pohdin esitelmässäni erityisesti romaanin fiktiivisen ”Kääntäjän esipuheen” valossa. Tekstin sisä- ja ulkopuolella operoiva fiktiivisen kääntäjän hahmo problematisoi tekstuaalisen identiteetin ohella myös kerronnallista subjektia, josta tulee uudelleen kirjoittamisen prosessissa myös toisten tekstien lukija ja uudelleen määrittelijä. Jo romaanin otsikkoon nostettu sukupuolen merkityksellisyys tässä materiaalisessa toiseksi tulemisen prosessissa johtaa pohtimaan kääntämisen strategiaa naistekijäksi tulemisen kannalta.

Hanna Kuusela, University of London, Goldsmiths College: *Kirjojen materiaallinen kulttuuri*

Moderni kirjallisuus ja kirjallisuuskäsitys ovat olleet vahvasti sidoksissa yhteen esineeseen: kirjaan. Vaikka teknologinen kehitys saattaa muuttaa tätä suhdetta, kirjalla ja sen materiaalisuudella on edelleen keskeinen paikka kirjallisuudessa. Kirjallisuudentutkimuksessa tämä likeinen suhde kuitenkin usein sivuutetaan. Sen sijaan yhteiskuntatieteissä esineet ja niiden materiaalisuus ovat saaneet viime aikoina runsaasti huomiota: Esimerkiksi antropologi Arjun Appadurai on rohkaissut tutkimaan esineiden sosiaalista elämää, koska sitä kautta saamme tietoa inhimillisestä toiminnasta. Sosiologi John Law’n mukaan taas ymmärtääksemme, mikä tasapainottaa sosiaalisia suhteita, meidän on selvitettävä, miten sosiaalinen on vuorovaikutuksessa muiden materioiden ja esineiden kanssa. Samaan tapaan sosiologi Bruno Latour on esittänyt, että esineiden ja materiaalien läsnäolo vakiinnuttaa niitä suhteita, joita kutsumme sosiaalisiksi.

Esitelmässäni pohdin, mitä annettavaa tällaisilla materiaallisen kulttuurintutkimuksen opetuksilla ja objekti-orientoituneilla suuntauksilla on kirjallisuudentutkimukselle? Miten kirjan

materiaalisuuden huomioiminen voi rikastuttaa ymmärrystämme kirjallisuuden produktiivisista kyvyistä – ja mitä tämä tarkoittaisi metodologisesti?

Esitelmässäni tarjoan konkreettisia esimerkkejä Kabulin kirjakauppias –nimisen kirjan ympärillä tekemästäni tutkimuksesta, minkä lisäksi pohdin laajemmin niitä metodologisia kysymyksiä, joita kirjan materiaalisuuden korostaminen tuo esiin.

Käytännössä tämä tarkoittaa tekstien tai kirjallisuuden ymmärtämistä prosesseina, välittyneinä ja suhteellisina. Tällöin huomio kiinnitetään esimerkiksi tekstien kiertokulkuun, niiden materiaaliin olomuotoihin ja kynnysteksteihin, niiden synnyttämiin kommentaareihin ja muuhun vastaanottoon sekä niitä rajoittaviin tai suojaaviin käytäntöihin. Latourin ajattelua seurailleen tutkijoiden ei pitäisi etsiä tekstien luontaisia ominaisuuksia vaan keskittyä niihin muutoksiin, joita tekstit käyvät myöhemmin läpi toisten käsissä. Huomion kiinnittäminen esineisiin – kuten kirjoihin – on tärkeää, sillä niiden merkitykset ovat piirtyneet niiden reitteihin, muotoihin ja käyttöihin. Näin kirjojen seuraaminen antaa vihjeitä siitä, miten kirjallisuus tuottaa merkityksiä ja toimii vallan välineenä.

Karoliina Lummaa, Turun yliopisto: *Materiaalisuuksien lupauksia kriittisessä luonto/kulttuuri-keskustelussa*

Viimeaikaisessa luonnon ja kulttuurin suhteita koskevassa tutkimuksessa on korostettu erilaisten materiaalisuuksien merkitystä. Niin metodologisen keskustelun kuin teorianmuodostuksenkin kannalta keskeisiä ovat olleet kielen, tekstin, äänen ja teoksen sekä toisaalta (inhimillisen ja ei-inhimillisen) ruumiin, fyysisen ympäristön ja esineiden materiaalisuudet. Timothy Morton (2007) on tarkastellut luontoaiheisten teosten poetiikkaa eräänlaisena luonnon ideologisena toisintoistamisena, joka hyödyntää luonnon ja ilmaisuvälineiden materiaalisia vastaavuuksia (tai illuusiota tällaisesta vastaavuudesta). Sittemmin Morton (2010) on syventynyt yhä enemmän luontoaiheisen taiteen itseään-purkaviin elementteihin – jälleen teosten materiaalisuuksien näkökulmasta. Bruno Latour (2004) on puolestaan käsitteellistänyt kieltä materiaalisena välineenä, jonka avulla ei-inhimilliset toimijat tuodaan osaksi kulttuuria.

Materiaalisuus eri merkityksissään näyttää siis edustavan toivoa filosofisesti ja/tai eettisesti mielekkäiden käsitteellisten ja konkreettistenkin yhteyksien luomisesta ihmillisen ja ei-inhimillisen maailman välillä. Jos materiaalisuuksiin suhtaudutaan ekokriittisen/posthumanistisen tutkimuksen piirissä lupauksena, on syytä pohtia, millaisista materiaalisuuksista on lopulta kysymys ja kuinka yhteismitallisia nämä materiaalisuuden muodot ovat. Esitelmässäni tarkastelen Timothy Mortonin ja Bruno Latourin käsityksiä materiaalisuudesta ja kysyn, millaisena teosten tai kielen keinoin rakennettu yhteys ei-inhimilliseen heidän näkemyksissään näyttäytyy.

Laura Piippo, Jyväskylän yliopisto: *Kirjallisuuden materiaalisuus aktuaalisen, virtuaalisen ja toiston näkökulmasta*

Pyrin alustuksessani hahmottelemaan kirjallisuuden materiaalisuuden ontologiaa ja rakentumista Gilles Deleuzen aktuaalisen, virtuaalisen ja toiston käsitteiden kautta. Virtuaalisella ei tässä

yhteydessä tarkoitetaan jotain lukijan arkitodellisuudelle vierasta, alisteista tai sitä heijastavaa, vaan se on jotain, joka määrittää niin kokemuksellisia kuin (muun muassa) tekstuaalisiakin todellisuuksia. (Pisters 1998.) Kokemamme arkitodellisuus on tässä tarkastelussa aktuaalista: virtuaalisesta eronneita ja aktuaalistuneita, siihen nähden kuitenkin ratkaisevasti toisenlaisia olioita, tiloja tai tapahtumia (Taira & Väliaho 2006, 75; Grosz 2000, 228). Aktuaalinen tai aktualisoitunut todellisuus tai objekti, kuten esimerkiksi materiaallinen teksti, ei kuitenkaan koskaan ole täysin puhtaasti vain aktuaalinen, vaan sitä ympäröi aina joukko virtuaalisuuksia, eräänlaisia toteutumattomia mahdollisuuksia. Kaikki nämä tasot tai kentät ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Deleuze & Parnet 2002, 148.)

Deleuzen virtuaalinen on siis ”reaalista muttei aktuaalista” (Taira & Väliaho 2006, 75), se on todellista affektiansa kautta, eli kiinnittyy aktuaaliseen silloin kun sillä on meihin tai muuhun aktuaalisen todellisuuden osaan jonkinlainen vaikutus (Pisters 1998). Tämä ilmiö on perin helppo yhdistää myös kirjallisuuden kontekstiin, onhan sekin usein erityisen ”todellista” juuri vaikutustensa kautta, niin yksilön kuin yhteisön tasolla. Kirjallinen fiktio voidaan tästä näkökulmasta soveltaen nähdä virtuaalisena, eräänlaisena fiktiivisenä vaihtoehtotodellisuutena. Kirjallisella fiktiolla, kuten muillakin fiktiivisillä konstruktioilla, on siis se mielenkiintoinen ominaisuus, että ne ovat hyvin korostuneesti läsnä sekä aktuaalisessa että virtuaalisessa (Pisters 1998). Kirja itsessään on objektina aktuaalinen ja materiaallinen, kirjallisuus puolestaan virtuaalista.

Fiktio virtuaalisen todellisuuden rakentuminen puolestaan avautuu Deleuzen toiston käsitteen kautta, joka esitellään teoksessa *Différence et Répétition* (1968). Alun perin lähinnä filosofiaan ja ontologiaan keskittyneen käsitteen yhteyksiä kirjallisuudentutkimukseen on puolestaan hahmotellut muun muassa J. Hillis Miller. Miller erottaa teoksessaan *Fiction and Repetition: Seven English Novels* (1982) Deleuzen ajattelusta kaksi erilaista toiston tapaa, platonisen ja nietzscheläisen. Edellinen legitimoi kopion sen toistaman kohteen todellisuudella, ja arvottaa sen mahdollisimman korkean vastaavuuden perusteella. Tällöin alkuperäinen ja kopio asettuvat hierarkkiseen suhteeseen keskenään. Millerin mukaan tämä tapa hahmottaa toisto on jossain määrin elimellistä realistiselle kirjallisuudelle ja kirjallisuuskäsitykselle, ja hahmottuu usein normatiiviseksi tavaksi tarkastella muutakin kirjallisuutta. (Miller 1982, 5.)

Jälkimmäinen, nietzscheläinen toisto puolestaan pohjautuu eron käsitteeseen. Ero on Deleuzen ajattelussa paitsi olioiden välistä, myös niiden sisäistä eroa. Jokainen asia, tai mikä tahansa olio eroaa jokaisesta muusta, eikä mitään alkuperää voida määrittää. (Deleuze 1994, 125; Deleuze & Guattari 1992, 32; Miller 1982, 6.) Tällöin ylittyy myös mimeettisyyteen tai osin intertekstuaalisuuteenkin liittyvä kronologisuuden vaatimus; kun kaikki eroaa itsestään ja toisistaan loputtomasti, ei alkuperäistä voida määrittää edes ajallisesti, ja tekstienvälisyys saa uusia suuntia (Deleuze 1994, 124-125). Tällainen toisto rakentaa uutta virtuaalista tilaa (Miller 1982, 6). Erilaisten toistojen jaotteluperusteena voidaan käyttää esimerkiksi toisteisiin liittyviä affekteja; näyttääkö toisto pyrkivän kohteensa vahvistamiseen tai voimistamiseen, vai saako se aikaan kramppeja ja nyrjähdyksiä lukijan ja toisteiden suhteeseen.

Claire Colebrookin mukaan Deleuzen ajattelussa kirjallisuudesta tulee merkittävää nimenomaan nietzscheläisen toiston kautta. Tällöin kirjoitus ei pyri mekaanisesti toistamaan jo olemassa olevia kirjallisuuden muotoja ja konventioita, vaan ennemminkin uudelleenaktivoimaan ne liikkeet ja tapahtumat, jotka synnyttävät ja luovat kirjallisuutta ja/tai affekteja. (Colebrook,

2001, 119.) Virtuaalista tilaa luova, joksikin tulemista ja jostakin erottautumista hahmotteleva kirjallisuus on ennemminkin prosessi kuin lopputuote tai sen kuvaus. Tätä kautta virtuaalinen kytkeytyy uudelleen aktuaaliseen, sillä se saattaa mahdollistaa uusia eroja tai muutoksia myös materiaalisessa todellisuudessa. Tämä seikka saattaa tarjota tulokulmia myös esimerkiksi kirjallisuuden ja kirjallisuudentutkimuksen yhteiskunnallisuuteen.

Veijo Pulkkinen, Oulun yliopisto: *Typografian abstrakti ja materiaallinen ulottuvuus Aaro Hellaakosken Jääpeilissä*

Typografiaa ja sen merkitystä teoksen tulkinnan kannalta on 1990-luvun alusta alkaen tutkittu lisääntyvässä määrin. Yhtenä merkittävänä kulmakivenä voidaan pitää Jerome J. McGannin luotsaamaa bibliografisen koodin käsitettä, joka viittaa julkaisun erityispiirteisiin erotettuna sen tekstistä. Esimerkiksi kirjan koko, paperin ja musteen laatu, kuvitus, sidostyyppi ja typografinen ulkoasu luetaan osaksi sen bibliografista koodia. Bibliografisen koodin rinnakkaiskäsite on lingvistinen koodi, jolla McGann tarkoittaa abstraktia tekstirakennetta, joka voi toistua erilaisina konkreettisina esiintyminä. (McGann 1991: 13.) Toisin sanoen täsmälleen sama teksti voidaan julkaista esimerkiksi painettuna kirjana ja sähköisenä verkkojulkaisuna. Sen selvittäminen, miten nämä julkaisumuodot eroavat toisistaan ja miten se vaikuttaa tekstin merkityksen tuotantoon ovat bibliografisen koodin tutkimuksen keskeisiä tehtäviä.

Bibliografisen koodin ja erityisesti typografisen ulkoasun tutkimuksessa on korostettu sen fyysistä tai materiaalista luonnetta (esim. Bohn 1986: 67; Levenston 1992: 1–2, 23, 110, 118; Kaufmann 1994: 17; Bornstein 2001: 6–7). Vaikka julkaisun materiaalisuudella on olennainen osa bibliografista koodia, se ei mielestäni kuitenkaan ole riittävä luonnehdinta. Materiaalisuuden yksipuolisen painottamisen sijasta pyrin esityksessäni tuomaan typografian osalta esiin bibliografisen koodin abstraktin ulottuvuuden merkityksen. Näkemykseni mukaan etenkin typografisen ulottuvuuden tutkimus hyötyisi bibliografisen koodin ymmärtämisestä abstraktin ja materiaallisen ulottuvuuden välisenä vuorovaikutussuhteena. Yritän osoittaa typografian abstraktin ulottuvuuden tutkimuksellisen merkittävyyden lyhyellä teoreettisella perustelulla sekä havainnollistavalla runoesimerkillä. Esimerkkinä käytän runoa Aaro Hellaakosken typografisesti kokeellisesta *Jääpeili*-kokoelmasta (1928), jota tarkastelen teoksen ensipainoksen lisäksi myös sen myöhempien julkaistujen versioiden sekä sen käsikirjoituksen ja korjausvedoksien pohjalta.

KERTOMUKSEN TUTKIMUS TÄNÄÄN – HUOMENNA

Liisa Ahlava, Tampereen yliopisto: *Paratekstit kertomuksen jäsentäjinä Juan Goytisolon romaanissa Las semanas del jardín*

Juan Goytisolon romaanissa *Las semanas del jardín* (1997; vap. suom. *Viikot puutarhassa*) koherentin kertomuksen rakentamisen mahdollisuus purkautuu päähenkilön poissaolon, kirjailijuuden häivyttämisen ja 28 eri kertojanäänien muodostaman ristiriitaisen ja riitasointuisen

polyfonian myötä. Yhdessä kertojat muodostavat Lukijoiden piirin (Un círculo de lectores), jonka jäsenistä kukin osallistuu tarinankerrontaan yhdellä luvulla. Piiri vie jopa perinteisesti kirjailijan nimelle varatun paikan kirjan etukannessa ja nimilehdellä, eikä Goytisolon nimeä mainita periteksteissä muutoin kuin kannen valokuvien tekijänoikeuksien omistajana ja kirjan toiseksi viimeisestä luvusta päättyessä etukannen sisällysluettelon tekstissä. Luku luvulta Lukijoiden piiri kertoo Espanjan sisällissodan alkumainingeissa kadonneen Eusebio-nimisen runoilijan tarinaa, kuitenkin pitkälti vailla juonellista saati syy-seuraussuhdetta noudattelevaa koherenssia – tarinaa, jota eivät kiinnosta edes logiikan lait. Itseään tuhoavaa ja moniäänistä kertomusta ei siis kannattele edes kirjailijan läsnäolon tuoma illuusio jonkinlaisesta jäsentämisen paikasta, vaan teksti tuntuu pyrkivän kohti omaa hajoamistaan.

Tekstin keskipakoisuutta vastustamaankin löytyy kuitenkin elementtejä, ja väitän, että usein vähälle huomiolle jäävät paratekstit ovat tässä suhteessa avainasemassa. Vaikka paratekstit tuntuvat ensi sijassa palvelevan Lukijoiden piirin päämääräkseen asettamaa kirjailijan käsitteen tuhoamista, ne tuovat tekstiin samantyyppistä yhtenäisyyttä kuin kirjailija käsitteellisellä tasolla usein näyttää tarjoavan. Gérard Genettenkin mukaan yksi paratekstuaalisuuden funktioista on ”taata tekstille kohtalo, joka on linjassa kirjailijan tarkoitteen kanssa” (Genette 1987, 374). *Las semanas del jardín* ei kuitenkaan palaa tämänkaltaiseen kirjailijan intentiota korostavaan malliin, vaan tuntuu pikemminkin luovan erityyppistä kuvaa kirjailijuudesta hiljaisena tekstin taustalla olevana yhtymäkohtana. Tämä jonkinasteista yhtenäisyyttä muuten hajoavalle tekstille antava suoraan määrittämättömissä oleva kohta alkaa piirtyä jo tekstin kynnyksellä, parateksteissä. Tekstille yhtenäisyyttä luovien piirteiden ei kuitenkaan voida nähdä rakentavan koherenttia kertomusta tai tuottavan kerronnallisuutta näiden termien yleisissä narratologisissa merkityksissä, viitataan sitten klassiseen tai postklassiseen kertomuksen teoriaan, vaan kertomus – vaikka vain heikko sellainen – rakentuu toisenlaisten elementtien kautta kuin esimerkiksi juonellisen tai henkilöhahmon kautta syntyvän koherenssin tahi kokemuksellisuuteen perustuvan kerronnallistamisen myötä. Kun paratekstit nähdään tekstin synnyttävänä elementtinä, niiden rooli tekstin tematiikan, tulkinnan mahdollisuuksien ja mahdollisen kertomuksen jäsentämisessä on melkoinen.

Analyysini tavoitteena on näyttää, millä tavoin paratekstien – ja tarkemmin peritekstien – tarkka lukeminen avaa tekstiin jo sen astinlaudalla seistessä paitsi näkymiä tematiikkaan, myös kertomusta jäsentäviä lankoja ilman, että kertomuksesta on tultava koherentti tai sulkeistettava, yksioikoisesti määritettävissä oleva kokonaisuus.

Anne Riippa, Helsingin yliopisto: *Raamatunkertomusten muunnelmat Albert Camus’n, André Giden ja Paul Claudelin tuotannossa*

Esitelmässäni valotan väitöskirjatutkimustani, jossa tarkastelen raamatunkertomusten läsnäoloa ja merkitystä Ranskan 1900-luvun alkupuolen kirjallisuudessa. Selvitän tekstianalyysin keinoin, miten palimpsistinen kirjoittaminen toteutuu kolmen merkittävän ranskalaiskirjailijan kohdalla. Valitsemillani kirjailijoilla on kaikilla erilainen suhde Raamattuun: Paul Claudel on Ranskan 1900-luvun tunnetuin katolinen kirjailija; Albert Camus on agnostikko; André Gide on taas saanut tiukan protestanttisen kasvatuksen.

Työni korpuksessa on 9 teosta. Osa on muunnelmia tietyistä raamatunkertomuksista. Giden *Le Retour de l'enfant prodigue* on esim. moderni muunnelma tuhlaajapoikakertomuksesta, jossa päähenkilön maailmalta kotiinpaluu on motivoitu toisin kuin Raamatussa. Osa valitsemistani teoksista ei ole minkään yksittäisen raamatunkertomuksen uudelleenkirjoitus, mutta sisältää runsaasti raamattuviitteitä, jotka strukturoivat romaanin tai näytelmän tarinaa sisältäpäin ja jotka linkittävät sen raamatulliseen intertekstiin myös tulkinnan tasolla. Paul Claudelin teos *Le Repos du septième jour* (1901) sisältää esimerkiksi paljon viitteitä sekä luomiskertomukseen että Ilmestyskirjaan, mutta ei ole varsinaisesti kummankaan raamatunkertomuksen uudelleenkirjoitus. Hyvin usein nämä kaksi intertekstuaalisuuden muotoa sekoittuvat: Camus'n postuumisti ilmestyneen teoksen *Le Premier Homme* (1994, suom. *Ensimmäinen ihminen*) keskeisimpänä taustatekstinä toimii luomiskertomus, mutta samalla teos sisältää myös useita viittauksia Evankeliumeihin. Kaikkia valitsemiani teoksia yhdistää se, että niiden nimessä on suora viittaus Raamattuun. Gérard Genetten hypertehtuaalisuuteen ja narratologiaan liittyvät käsitteet muodostavat tutkimukseni teoreettisen viitekehysten. Genetten mukaan hypertehtuaalisuus toteutuu varsinaisesti silloin, kun tietty teos on alusta lähtien kirjoitettu jonkin aikaisemman teoksen pohjalta joko sen tyyliä imitoiden tai sisältää muunnellen. Aiemmat tutkimukseni ovat kuitenkin osoittaneet, että hypertehtuaalisuuden idea toteutuu yhtä lailla epäsuorempien rinnastussuhteiden kautta. Intertekstuaalisen luentani päämääränä on tutkia kirjailijoiden persoonallisia muunnelmia vanhoista kertomuksista ja selvittää, syntykö niistä tarinoita, jotka nousevat omille siivilleen.

Väitän, että siihen miten nämä kolme kirjailijaa viittaavat Raamattuun vaikuttaa myös se kaunokirjallinen kulttuuri, joka on ollut inspiroimassa heidän luovaa työtänsä. Esim. Claudelin helvettinäkemys on saanut vaikutteita ei ainoastaan Raamatusta vaan myös Danten *Jumalaisesta näytelmästä*. Näin kirjailijan tuntemat teokset toimivat filtereinä Raamatun ja hänen omien teostensa välillä. Toinen hypoteesi on, että raamattuviitteet ilmentävät usein arvoja ja moraalinäkemyksiä valitsemissani teoksissa. Gide käyttää Raamatua kuvatessaan sitä, miten tiukka uskonnollisuus on este minuuden ja yksilöllisyyden kasvulle; Claudel hakee Raamatusta tukea ajattelulle, jonka mukaan maallistumisen ja tunnustuksellisuudesta luopumisen seurauksia ovat henkinen köyhtyminen ja mielen raaistuminen; kun taas Camus etsii Raamatusta kontrastia eksistentiaalisille mm. vapauden ja syyllisyyden teemoilleen. On myös kiinnostavaa verrata Ranskan 1900-luvun alkupuolen kirjailijoiden ajatuksia siihen keskusteluun, jota nyt käydään uskonnon roolista yhteiskunnassa. Camus ja Gide ovat hyviä esimerkkejä tunnustuksettomista kirjailijoista, jotka osasivat tarkasti nimetä sen, mihin eivät uskoneet.

Myry Voipio, Oulun yliopisto: *Kasvuaikoja. Tyttöhahmojen toimijuus, kasvatus, koulutus, seksuaalisuus ja valtasuhteet kotimaisessa tyttökirjallisuudessa*

Käsittelen esityksessäni kotimaista tyttökirjallisuutta. Tutkin tyttöhahmojen toimintaa ja sen rajoituksia ja mahdollisuuksia – eli toimijuutta – suhteessa perheeseen, koulutukseen ja seksuaalisuuteen. Analysoin eri vuosikymmeniltä valittujen tyttökirjojen päähenkilöiden tapoja ja keinoja tasapainoilla kasvamisen, perheen, ystävyiden, unelmien, uran ja orastavan rakkauden välillä. Keskeisiksi kohoavat kysymykset vallasta, voimasta, minuudesta ja siitä, kuinka päästä kohti tavoitteitaan. Millaisia valtasuhteita rakentuu esimerkiksi tytön ja perheen välille? Saako tyttö itse valita ammatinsa; millaiselle uralle häntä ohjataan? Saako hän hallita seksuaalista toimijuuttaan? Millaiset ovat kotimaisen varhaisen (1800-luvun lopun) tyttökirjallisuuden

päähenkilöiden toimijuuden mahdollisuudet verrattuna esimerkiksi 1960-luvun päähenkilöihin? Kuinka pitkälle 2000-luvun tyttökirjallisuuden tyttöhahmot ovat toimijuuden hallitsemisessa päässeet? Esitykseni kohdeteoksia ovat Toini Topeliuksen *I utvecklingstid* (1889), Anni Swanin *Kaarinan kesäloma* (1918), Rut Forsblomin *Benedikta* (1940), Rauha S. Virtasen *Tapaamme Seljalla* (1957), Hellevi Salmisen *Baby* (1962), Laura Lähteenmäen *Rinkkadonna* (1999) sekä Sanna Eevan *On luvattu leudompaa* (2007).

Tyttökirjallisuudentutkimuksessa käytetään usein lähdeaineistona sekä tutkimuskohteen aikalaiskritiikkiä että erilaista sosiologista ja yhteiskunnallista tutkimusta. Esitykseni teoreettinen viitekehys muodostuukin aiemmasta tyttökirjatutkimuksen feministisestä tutkimusperinteestä sekä sosiologisesta ja yhteiskunnallisesta tyttötutkimuksesta. Tarkastelen aihetta feministisestä näkökulmasta ja käytän tutkimuksessani aiempaa tyttökirjallisuudentutkimusta, sosiologista ja yhteiskunnallista feminististä tutkimusta, gendertutkimusta sekä tyttötutkimusta. Pysin esityksessäni tuomaan esiin kontekstuaaliseen ja historialliseen näkökulman: lastenkirjallisuutta on tutkittu varsinkin viimeisten kahden vuosikymmenen aikana tästä näkökulmasta sen vuoksi, että yhteiskunnan ja kulttuurin ideologioiden ja arvojen on katsottu heijastuvan lastenkirjallisuuteen ja ilmenevän siinä Tyttökirjalla on toki oma lajinsisäisen kaanoninsa ja kehityksensä, mutta ei ole hedelmällistä tutkia tyttökirjallisuutta erillään kulttuurin ja yhteiskunnan yleisestä kehityksestä.

Tyttökirjallisuudentutkimus on sukupuoleen sitoutunutta tutkimusta, koska siinä törmätään sukupuolen asettamiin rajoituksiin, sääntöihin ja normeihin tyttöjen elämän eri osa-alueilla. Esitykseni osallistuukin lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkimuksessa käytyyn keskusteluun tytöistä ja vallasta. Tarkastelemalla tyttöjen toiminnan mahdollisuuksia tyttökirjallisuudessa haluan osoittaa tyttöhahmojen representaatioiden sekä yhteiskunnallisen ja historiallisen kontekstin välisiä kytkentöjä. Tavoitteenani on tuottaa uutta tietoa, joka valaisee suomalaisen tyttökuvan luomis- ja muokausprosesseja: tyttökirjallisuus kytkeytyy kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin sukupuoli- ja valtaverkostoihin sekä -mekanismeihin. Tyttökirja on muuttunut yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa, samoin tyttöpäähenkilöiden toimijuuden mahdollisuudet. Tyttökirjallisuus kertoo tyttöjen elämästä ja heille merkityksellisistä asioista ennen ja nyt. Tätä kautta se kertoo ajastaan, sen arvoista, ihanteista ja merkityksistä – ja on yhteiskunnallinen vaikuttaja.

YHTEISKUNNALLINEN KIRJALLISUUS

Marita Hietasaari, Oulun yliopisto: *Yhteiskuntakritiikki ja historiallinen romaani. Kansalaisista Lars Sundin Siklax-trilogiassa*

Historiallista romaania on sen syntyhetkistä saakka moitittu tavasta yhdistää fiktiivinen ja historiankirjoituksen tuottama aines. Toisinaan laji on leimattu eskapismia viljeleväksi, viihteelliseksi pukudraamaksi, toisinaan valtaapitävien arvoja ajavaksi tendenssikirjallisuudeksi. Lajin suosio ja arvostus ovatkin vaihdelleet suuresti. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana suomalainen historiallinen romaani on elänyt uutta nousukautta. Useissa teoksissa on palattu jo edellisen kirjailijasukupolven käsittelemiin aiheisiin: itsenäisyyden alkuvuosiin, kansalaisuuttaan

ja maailmansotaan. Suomenkielisistä kirjailijoista muun muassa Asko Sahlberg, Jari Järvelä, Sirpa Kähkönen ja Leena Lander ovat käsitelleet teoksissaan kansalaissotaa ja / tai talvi- ja jatkosotaa. Ulla-Lena Lundberg, Carola Sandbacka, Kjell Westö ja Lars Sund ovat kuvanneet tapahtumia suomenruotsalaisesta näkökulmasta. Yhteistä kirjailijoille on tapahtumien kriittinen uudelleenarvioiminen ja tarkastelun painopisteen siirtyminen perinteisen sotaromaanin (ja sotahistorian) kuvaamista taisteluista sodan vaikutusten laaja-alaiseen kuvaamiseen niin, että keskiössä ovat tavallisten (rivi)miesten, naisten ja lasten kokemukset, sotaa edeltävän ajan mielialat, sodan raakuus ja sen vaikutus yksilön psyykeen.

Tarkastelen esitelmässäni Lars Sundin Siklax-trilogian tapaa ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Postmodernin historiallisen romaanin tyyliin Sundin teokset käyttävät parodisesti hyväkseen klassisen historiallisen romaanin konventioita, kuten kehyskertomusta, alaviitteitä ja kaikkitietävää kertojaa. Lajityypille on ominaista historian narratiivisen luonteen korostaminen, minkä Sundin teosten kertoja, joka yrittää selvittää oman sukunsa historiaa, tuo eksplisiittisesti esiin tukeutumalla erilaisiin kirjallisiin ja kuvallisiin dokumentteihin. Sundin teoksille onkin kuvaavaa intermediaalisuus eli muiden medioiden läsnäolo tekstissä. Kehyskertomus ja sisäkertomukset sekä valokuvien, maalausten ja elokuvien ekfrastiset kuvaukset muodostavat romaaneihin ontologisia tasoja. Yhtenä tyylikeinona Sundin romaaneissa on metalepsis eli maailmoja erottavien rajojen ylittäminen. Toisaalta rikkoessaan kerrontatasojen ja ekfrastisten kuvausten luomien maailmojen rajat metalepsis yhdistää eri aikatasot ja ontologiset maailmat. Yhteentörmäykset ovat usein koomisia ja fantastisia, kuten Gérard Genette (1980/1990, 235) on todennut, mutta ne ovat myös tapa esittää kritiikkiä.

Käytän esimerkkinä Sundin trilogian kuvauksia kansalaissodasta. *Colorado Avenuessa* (1991, suom. *Colorado Avenue* 1992) kerrottuja tapahtumia käsitellään myös toisessa osassa *Lanthandlerskans son* (1997, suom. *Puodinpitäjän poika* 1998) ja niitä kommentoidaan vielä sarjan päättävässä teoksessa *Eriks bok* (2003, suom. *Erikin kirja* 2004). Intermediaalisuuden ohella Sundin romaaneja luonnehtii intertekstuaalisuus ja, kuten aina historiallisia romaaneja, interdisiplinaarisuus. Kansalaissodan kuvauksissa interteksteinä toimivat muun muassa Runebergin *Vänrikki Stålin tarinat* ja Jarl Hemmerin *Onni Kokko* (1920, suom. *Onni Kalpa* 1921). Tarkastelen esitelmässäni, millaisia kerrontakeinoja kansalaissodan kuvauksessa käytetään. Mitä keinoilla tavoitellaan? Millaisia sankareita kansalaissotaa osallistuvat Otto ja Erik ovat? Entä miten Sundin teokset osallistuvat viime vuosikymmeninä käytyyn keskusteluun kansalaissodasta ja sankaruudesta?

Saija Isomaa, Helsingin yliopisto: *Tendenssiromaani kantaaottavana lajina 1800-luvun suomalaisessa kirjallisuudessa*

Tendenssiromaani oli 1800-lukulaisten tuntuma lajikäsité, joka tuli Suomen kirjallisuuskeskusteluihin 1840-luvulla ruotsalaisten yhteiskunnallisesti kantaaottavien teosten myötä. Varhaisista romaanikirjailijoista esimerkiksi J.V. Snellman, Fredrika Runeberg ja Zacharias Topelius viittasivat siihen teksteissään, mutta käsitteen varsinainen kukoistuskausi sijoittui realismin kaudelle, jolloin kriitikot ja kirjailijat analysoivat rutiininomaisesti niin realististen romaanien kuin näytelmien tendenssejä eli tarkoituksia. Lajinäkökulmasta tendenssiromaani ja -näytelmä ovat retorisia eli lukijaan vaikuttamaan pyrkiviä lajeja, jotka käyttävät tietynlaisia retorisia keinoja päämääränsä saavuttamiseksi. Realismin kauden

kirjallisuudessa kantaottavuus ei ole yhtä avointa kuin aiemmassa kirjallisuudessa, mutta lajityypilliset retoriset keinojen tarkoitushakuisesta aihevalinnasta amalgaamitekniikkaan, etuoikeutettuihin henkilöihin ja kriittisen intertekstuaalisen kehyksen luomiseen esiintyvät kauden teoksissa. Retorisen lajin analyysi edellyttää teosten poeettisen rakenteen erittelyä ja retoriikan ja historiallisen lajitutkimuksen metodiikan yhdistämistä. Esitelmä sivuaa retoristen lajien teoriaa ja tutkimusmetodiikkaa sekä nostaa esiin Juhani Ahon, Minna Canthin ja Teuvo Pakkalan tapoja tuoda tendenssi teoksiinsa.

Eva Kuhlefelt, Helsingin yliopisto: *Politiskt engagemang och könsöverskridande kvinnlighet i Hagar Olssons samtidsroman Det blåser upp till storm*

1930-talet har som känt ofta ansetts vara kvinnornas genombrottsdecennium – politiskt, socialt och inte minst litterärt. Samtidens nyckelord är just *samtiden* – på svenskt håll skulle romanerna helst vara nysakliga, strikt realistiska skildringar av hur kvinnor löser ekvationen barnförvärvsarbete-äktenskap. Redan i 1930-talets bästsäljande samtidslitteratur, ofta skriven av och för kvinnor, är med andra ord det privata politiskt. Skönlitteraturen fungerar i allra högsta grad som ett forum för debatt och bidrar på ett högst konkret sätt till modernisering och samhällsförändring.

Hagar Olsson, modernistisk kritiker och essäist, är en av de författare som banat väg för denna utveckling. Olsson uppfattade litteraturen som ett redskap för revolution och med romanen *Det blåser upp till storm* (1930) vann hon andra pris i den tävling som det svenska förlaget Natur & Kultur hade utlyst. Förlaget efterlyste nyskrivna samtidsromaner och Hagar Olsson tog uppdraget på allvar; mellan två pärmar har hon fört samman mycket av det som kännetecknar det moderna genombrottets andra fas. Funktionalism, behaviorism och socialism, hård kritik mot ett förlegat, patriarkaliskt skolsystem samsas med propaganda för både fri erotik och barnafödande utan äktenskapskrav. I långa, auktoritära monologer framhåller Olssons kvinnliga protagonist hur viktigt det vore med en ny, kollektivistisk livsåskådning och värdegrund. Efter årtionden av hierarkier stundar nu det klasslösa samhället där den moderna och rationellt tänkande, unga individen har siktet inställt på framtiden. Stilmässigt är romanen (ny-)sakligt enkel och berättelsen strikt sammanhållen – också när de ungdomliga känslorna svallar bevarar berättarjaget sitt kyliga lugn.

Trots det hängivna, politiska engagemanget kan *Det blåser upp till storm* ändå inte reduceras till en pamflett utan är övertygande av andra orsaker – på grund av att Olsson låter de samhällslika skeendena speglas på ett psykologiskt plan. I likhet med Karin Boye, som några år senare i romanen *Kris* (1934) lät en samhällslika värdekris sammanfalla med huvudpersonens djupt personliga motsvarighet, är det protagonistens sammansatt och könsmissiga ambivalens som laddar *Det blåser upp till storm* med politisk betydelse. Å ena sidan förankrar Olsson sin kvinnliga huvudperson i en traditionell, religiöst färgad kvinno-symbolik, å andra sidan låter hon handlingsmönster och föreställningsfär hos denna kvinna framstå som maskulina och aktualiserar därmed en ytterligt ambivalent överskridning av könsgränserna. Huvudpersonen inleder en kärleksrelation med en man som visserligen är dömd att misslyckas men som också ifrågasätter den samhällslika dubbelmoralen. Det barn som blir till som ett resultat av relationen är protagonistens fast beslutna om att behålla trots att förutsättningarna för detta saknas. Slutligen är det protagonistens manliga vän som kapitulerar under patriarkaliskt förtryck – hans självmord

är det slutliga beviset på att ett nytt samhällssystem nu måste resa sig mot det gamla. Genom att göra dessa kopplingar mellan privat och politiskt lyckas Olsson med konststycket att skriva en roman som engagerar och tar ställning: både privat och politiskt.

Tiina Käkälä-Puumala, Helsingin yliopisto: *Satiirin tuolla puolen – Don DeLillon Cosmopolis*

Don DeLillon romaani *Cosmopolis* (2003) kuvaa yhden päivän tapahtumia huhtikuussa 2000 Manhattanilla. Käsittämättömän rikas suursijoittaja, 28-vuotias Eric Packer tekee matkaa kaupungin halki valkoisessa limusiinissa, ja ajautuu päivän mittaan lukuisiin poikkeuksellisiin tapahtumiin sekä todistajaksi että osalliseksi. Päivää varjostaa alusta asti tuhon ja kuoleman uhka: Eric on lyönyt vetoa omilla ja asiakkaidensa rahoilla Japanin jenin kurssinousua vastaan, ja jenin jatkaessa nousuaan Eric heittää vedonlyöntiin yhä enemmän rahaa kunnes vaakalaudalla on lopulta sekä hänen että hänen tuoreen vaimonsa suuromaisuus. Tämän lisäksi tuntematon soittaja on uhannut tappaa hänet – samana päivänä, jolloin vaikutusvaltaisia pankkiireja ja sijoittajia kuolee väkivaltaisesti ympäri maailmaa.

Esitelmässäni tarkastelen sitä, miten romaani suhtautuu menippolaisen satiirin traditioon ja tämän lisäksi laajempaa kysymystä siitä, mikä on satiirin mahdollisuus yleensäkin romaanin kuvaaman globaalin kapitalismin kohdalla. Romaanissa on sen synkästä perustilanteesta huolimatta lukuisia menippolaisen satiirin piirteitä, kuten poikkeukselliset tilanteet ja käytös: New Yorkin kaupunkikuvaan yhtäkkiä ilmestyvät anarkistiset speaktaakkelit, globalisaation vastustajien mellakka, rap-tahden massiivinen hautajaiskulkue, USA:n presidentin vierailun aiheuttama liikennekaaos, elokuvan suuren joukkokohtauksen kuvaukset, tai Packerin estoton seksielämä ja hänen esineellistynyt suhteensa omaan ruumiiseensa. Vielä enemmän menippolaisen satiirin perinteestä muistuttavat kuitenkin romaanin lukuisat dialogikohtaukset, joissa Packer keskustelee liikkuvassa limusiinissaan vierailevien ihmisten kanssa, ja joissa filosofisia ideoita ja maailmankatsomuksellisia periaatteita testataan asettamalla ne konkreettisiin tilanteisiin. Kuitenkin *Cosmopolis*-romaanin kohdalla on hankala puhua yhteiskunnallisesta satiirista perinteisessä mielessä. Ensinnäkin siksi, että romaanin kerronnassa ei oteta suoraan kantaa kuvattaviin ilmiöihin tai pyritä tekemään niitä naurunalaisiksi. Toiseksi, romaani kuvaa yhteiskuntaa, talousjärjestelmää ja elämäntapaa, jolle on tunnusomaista se, että se pyrkii sulauttamaan kaikki kriittiset vastaäännet itseensä, jolloin satiirin edellyttämää kriittistä välimatkaa on vaikea luoda tai havaita. Eli miten tuoda ulkopuolinen näkökulma maailmaan jolla ei ole ulkopuolta?

Maria Laakso, Tampereen yliopisto: *Pieniä ihmisiä – suuria linjoja. Sukellus Kari Hotakaisen romaanien yhteiskuntakritiikkiin*

Yhteiskunnallinen on kaunokirjallisenä laatusanana ongelmallinen ja yleisyydessään lähes merkityksettömäksi kuivunut fraasi. Kirjallisuuden yhteiskunnalliset vaikutukset ovat vaikeasti todennettavissa ja vaikeaa on myös piirtää horjuvaakaan rajaa epäyhteiskunnallisen ja yhteiskunnallisen kaunokirjallisuuden väliin. Varmaa on kuitenkin se, että joitakin kirjailijoita luetaan yhteiskunnallisemmin kuin toisia. Yksi tällaiseen arvostetun yhteiskuntakriitikon rooliin asetetuista on Suomalaisista nykykirjallisuuden kärkinimiin kuuluva Kari Hotakainen. Sellaisten tarkkanäköisten kriittisten sivallusten kuin *Bronksin* (1993), *Klassikon* (1997) ja

Juoksuhaudantien (2002) myötä kriitikkokunta on oppinut tarttumaan uusimpaan hotakaiseensa oivaltavaa aikalaisanalyysia janoten. Kirjailijan uusin *Ihmisen osa* (2009) keräsikin tältä osin ylistäviä arvosteluja: "Onhan tämän kummallisen aikakauden olemusta yritetty tulkita kahden kannen sisällä ennenkin, mutta Hotakaisen käsissä kaikki osuu kohdalleen niin ettei juuri koskaan." kehui *Kai Hirvasnoro* *Kansan Uutisissa*.

Vaikka Hotakainen on tuotantonsa mittaan tarkastellut hyvin monenlaisia yhteiskunnallisia teemoja (esimerkiksi eriarvoisuus, sukupuoliroolit, seksuaalisuus, työelämän vaatimukset, rahan valta) löytyy hänen tuotannostaan myös toistuvia yhteiskuntakritiikin muotoja ja sisältöjä. Hotakaisen romaaneissa asetutaan esimerkiksi lähes aina pienen ja ”korostetun tavallisen” ihmisen nahkoihin. Hotakaisen rajojen, reijojen ja raimojen kautta tarkastellaan Suomalaisen yhteiskunnan kipupisteitä ja rakenteellisia mullistuksia sammakkoperspektiivistä. Hotakaisen teoksissa hahmotellaankin ”ihmisen osaa” jo kauan ennen samannimisen romaanin ilmestymistä. Kirjailijan tyylille on myös ominaista realistiseen kerrontaan tunkeutuva fantasiaa hipova liioittelu. Syntyy hahmoja ja tilanteita, jotka tasapainoilevat jossakin vakavasti otettavien metaforien ja hupailevien karikatyyrien välimaastossa. Tällainen hahmo on esimerkiksi *Ihmisen osassa* esiintyvä työttömäksi jäänyt Pekka, joka hankkii ruokansa markettien ilmaismaistiaisilla ja vieraiden hautajaistarjoilujen ääreen soluttautuen sekä tienaa rahaa perulaisena katusoittajana. Pekan erikoiset ansaintakeinot ovat velmunokkelan huijarin hauskoja keksintöjä – samanaikaisesti Pekan hahmo on traaginen syrjäytyneen muotokuva, ihminen, joka on omassa kulttuurissaan yhtä vieras kuin maahanmuuttaja ja pakotettu omaksumaan jatkuvasti vaihtuvia rooleja vatsansa täyttääkseen.

Alustuksessani tarkastelen muutamien tämänkaltaisten esimerkkien avulla Hotakaisen romaanitaiteessa toistuvia yhteiskuntakritiikin muotoja ja motiiveja tarkoitukseni hahmotella kirjailijalle ominaisen yhteiskuntakritiikin poetiikkaa.

Toni Lahtinen, Tampereen yliopisto: *Ilmastonmuutos lintukodossa. Ympäristöongelmien kuvaus suomalaisessa nykykirjallisuudessa*

Viime vuosikymmeninä kirjallisuutemme lajit ovat reagoineet hyvin eri tavoin yhteiskunnallisiin ja ympäristöllisiin uhkakuviin. Perinteinen realismia korostava proosa vaikuttaa yhä välinpitämättömältä erilaisten ympäristökysymysten suhteen. Sitä vastoin suomalainen tieteiskirjallisuus, dekkarit ja etenkin lastenkirjallisuus ovat reagoineet voimakkaasti niin sanotun riskiyhteiskunnan ja sen monimuotoisten ympäristöongelmien syntymiseen.

Varsikin Suomen liittyttyä Euroopan unioniin vuonna 1995 erilaiset kuvaukset ekokatastrofeista ja ympäristöterrorismista yleistyivät jännityskirjallisuudessamme. Vielä 1990-luvun ekodekkareissa kettutyttöjen ekotaasit uhkasivat lähinnä suomalaista yhteiskuntajärjestystä ja elinkeinoelämää, mutta 9/11-terroristihyökkäyksen jälkeen dekkareidemme näyttämöt ovat kansainvälistyneet. Suosiotaan kasvattanut tieteiskirjallisuus näyttää puolestaan haastaneen perinteisen luontorunouden aseman ympäristötietoisena kirjallisuuden lajina. Kuten dekkarit, viimeaikainen tieteiskirjallisuus on käsitellyt laajasti riskiyhteiskunnan globaaleja uhkia ja

pelkoja, muun muassa kemianteollisuutta, geeniteknologiaa, ydinvoimaa ja ilmaston lämpenemistä.

Lastenkirjallisuudessa lähimetsiä saasteilta tai aikuisten rakennushankkeilta pelastava lapsi on ollut yleinen hahmo 1970-luvulta lähtien. Lasten nykykirjallisuudessa itsekkäät tehtaanomistajat ja byrokraatit ovat väistyneet monikansallisten yritysten tieltä, ja pienemmille lapsille suunnatuissa kuvakirjoissa koko maapallon tuhoutumista vastaan taistellaan yhä useammin esimerkiksi kierrättämällä. Ekokriittisissä kirjallisuudentutkijoissa tämä kirjallinen trendi on myös herättänyt kysymyksiä: Ovatko globaalit uhkakuvat liian ahdistavia nuorimmille lukijoille? Kuinka lastenkirjallisuus voi ylipäätään kuvata monimutkaisia yhteiskunnallisia, poliittisia ja taloudellisia tekijöitä, jotka vaikuttavat luontosuhteeseemme?

Esitelmässäni luon katsauksen tähän kirjalliseen ja yhteiskunnalliseen ilmaston muutokseen mutta pyrin ympäristöteemojen kautta myös pohtimaan kirjallisuuden lajien ominaispiirteitä. Esiin nousee myös kysymys referentiaalisuudesta – esimerkiksi tieteis- ja jännityskirjallisuus yhä useammin hyödyntää jälkisanoja, joissa fiktiivinen kertomus pyritään liittämään sen ulkopuoliseen todellisuuteen. Lopuksi pohdin paitsi kirjallisuuden myös kirjallisuudentutkimuksen roolia yhteiskunnallisen keskustelun herättäjänä, joskin erityisen toivottomassa hengessä.

Elina Liikanen, Helsingin yliopisto: *Kaunokirjallisuus kulttuurisen muistin rakentajana: Espanjan sisällissodan ja Francon diktatuurin representaatiot nykyespanjalaisessa romaanissa*

1990-luvun puolivälin jälkeen Espanjassa on herännyt valtava kiinnostus maan lähimenneisyyttä – Espanjan sisällissotaa (1936-1939) ja Francisco Francon diktaturia (1939-1975) – kohtaan. Kirjailijat, elokuvantekijät, toimittajat, tutkijat ja tavalliset kansalaiset ovat alkaneet tutkia sisällissodan ja diktatuurin aikaisia tapahtumia, samoin kuin vanhempiensa ja isovanhempiensa kohtaloita. Maassa on julkaistu valtava määrä lähihistorian tapahtumia ruotivaa kirjallisuutta sekä elokuvia, ja lähimenneisyyden tulkinnasta on väitelty kiivaasti niin sanomalehtien palstoilla kuin maan parlamentissa ja tuomioistuimissa.

Yksi ilmiön taustalla vaikuttavista tekijöistä on sukupolvenvaihdos. Viidentoista viime vuoden aikana erityisesti niin kutsuttu sodan lastenlasten sukupolvi (synt. noin 1960-1975) on noussut vaatimaan sodan ja diktatuurin aikaisten ihmisoikeusrikkomusten selvittämistä. Toisaalta lastenlasten sukupolven suhdetta menneisyyteen määrittää myös tarve kerätä muistiin ja välittää tuleville sukupolville silminnäköiden kertomuksia sisällissodasta ja diktatuurin alkua ajoista ennen kuin omakohtainen muistitieto katoaa sodan eläneen, nyt jo hyvin iäkkään sukupolven myötä. Kyseessä on Jan Assmanin terminologian mukaan siirtymä suullisesti välittyvästä kommunikatiivisesta muistista kohti kulttuurista muistia, jolla viitataan kulttuuristen artefaktien – erityisesti kertomusten ja kuvien – välityksellä sukupolvelta toiselle siirtyvään menneisyyttä koskevaan tietoon.

Kirjailijoilla ja kaunokirjallisuudella, erityisesti romaaneilla, on viime vuosikymmenten aikana ollut keskeinen rooli lähimenneisyyttä koskevan keskustelun herättäjinä ja suunnannäyttäjinä Espanjassa. Nykyisessä tilanteessa, jossa sisällissodan ja diktatuurin tulkinnasta on muodostunut yhteiskunnallisesti merkittävä kiistakysymys, lähimenneisyyttä käsitteleviä romaaneja ei

kirjoiteta eikä lueta puhtaasti fiktiona, vaan kirjailijat käyttävät usein teoksiaan välineenä tuoda julkiseen tietoisuuteen ”unohdettuja” tai diktatuurin ajan historiankirjoituksessa vääristeltyjä historiallisia aiheita. Kaunokirjallisuus ei kuitenkaan ole historian tavoin sidottu tiedon todenmukaisuuteen tai tiettyihin kerronnan muotoihin, vaan kirjailijat voivat mielikuvituksensa avulla luoda vapaasti voimakkaita, lukijan tunteisiin vetoavia kertomuksia menneestä. Tämän vuoksi fiktiolla on suuri valta muokata menneisyyttä koskevia kollektiivisia representaatioita ja rakentaa uudenlaista kulttuurista muistia. Erilaisten kerronnan muotojen avulla kirjallisuus voi toisaalta luoda illuusion siitä, että lukijalla on suora pääsy menneisyyteen, mutta toisaalta se voi myös toimia kriittisen pohdinnan välineenä ja kyseenalaistaa paitsi vallitsevia representaatioita myös representaation mahdollisuuden ylipäättään.

Tarkastelen esitelmässäni sitä, miten ja millaista kulttuurista muistia sodan lastenlasten sukupolven kuuluvien kirjailijoiden romaanit rakentavat Espanjan sisällissodasta ja Francon diktatuurista. Tutkimukseni aineistona on kymmenkunta vuosina 1997-2008 julkaistua Espanjan lähimenneisyyttä käsittelevää romaania. Analysoin sekä tekstien sisältöä että muodollisia piirteitä, ja pohdin niiden suhdetta romaanien poliittisiin ja eettisiin merkityksiin. Etsin vastausta mm. seuraaviin kysymyksiin: Mitä tapahtumia menneisyydestä muistetaan ja mitä ei? Kenen historiaa romaaneissa kirjoitetaan ja keiden kokemukset jäävät kertomusten ulkopuolelle? Entä kuinka menneisyyden tapahtumat ja kokemukset kerronnallistetaan? Kuka toimii kertojana, kenen näkökulmasta ja mistä ajasta käsin menneisyyttä kuvataan? Millaisia juonirakenteita romaaneissa esiintyy? Entä kuinka romaanit ovat vaikuttaneet Espanjassa käytävään keskusteluun lähimenneisyyden tapahtumista ja niiden merkityksestä?

Mervi Miettinen, Tampereen yliopisto: *”Oh Captain, my Captain!” – Supersankarisarjakuva kansallisen identiteetin muokkaajana*

Supersankarisarjakuvan merkitys kansallisen identiteetin muokkaajana on etenkin Yhdysvalloissa selkeä. Supersankarin hahmo edustaa klassista amerikkalaista sankarimyyttiä, johon koko kansakunnan toiveet ja pelot projisoidaan yhä uudestaan ja uudestaan. Yhteiskunnassa tapahtuvat ideologiset ja kulttuuriset muutokset heijastuvat nopeasti supersankarisarjakuvien maailmankuvassa, oli kyse sitten toisen maailmansodan propagandasta tai 1970-luvun sosiaalisista muutosliikkeistä. Supersankarisarjakuva osallistuu Yhdysvalloissa aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun, mutta se ohitetaan turhan usein sen viihteellisyyden vuoksi. Kuitenkin juuri tämä viihdearvo tekee sarjakuvasta otollisen tilan käsitellä yhteiskunnallisia asioita ja näin vaikuttaa populaarikulttuurin keinoin kansalliseen minuuteen, sillä sen tuotantotapa mahdollistaa nopean reagoinnin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja sen asema ”viihteenä” sallii sen myös usein toimia kulttuurintutkimuksen kriittisen katseen ulkopuolella.

Paperissani tulen analysoimaan supersankarisarjakuvan suhdetta Yhdysvaltojen kansalliseen identiteettiin ja tämän suhteen eri ulottuvuuksia. Lähestyn aihetta *Captain America* – sarjakuvien kautta, sillä Kapteeni Amerikka on syntymästään asti ollut eräänlaisen myyttisen ”amerikkalaisuuden” ruumiillistuma, Yhdysvaltain lippuun puettu ihanne jonka kautta on mahdollista tuoda esille se, miten ja millä tavoin supersankarisarjakuva aktiivisesti osallistuu Yhdysvaltojen kansallisen identiteetin muokkaamiseen. Esimerkiksi 9/11 – iskujen jälkeen *Captain America* – sarjakuvat keskittyivät voimakkaasti Yhdysvaltojen kansallisen yhtenäisyyden ja vahvuuden korostamiseen, mutta samalla ne hienovaraisesti kyseenalaistivat luottamuksen kansan johtajiin. Myöhemmin paljon huomiota herättänyt Kapteeni Amerikan

kuolema oli myös omalla tavallaan merkittävä tapahtuma, joka viesti kansakunnasta ilman ihannoituja sankarihahmoja. Tällaisten esimerkkien kautta aion analysoida laajemmin Yhdysvaltojen kansallisen identiteetin muutoksia ja sen sisäisiä ristiriitaisuuksia ja miten ne materialisoituvat etenkin Kapteeni Amerikan hahmossa.

KOKEELLINEN KIRJALLISUUS JA KIELEN RAJAT

Tommi Kakko, Tampereen yliopisto: *Mahdottoman kuvaus varhaismodernissa ja modernistisessä kirjallisuudessa*

Impossibilia on retoriikan käsite, jota käytetään kuvaamaan hyperbolisesti kielellisen kuvauksen mahdottomuutta puhujan kohdatessa mahdottoman objektin tai tunnetilan. Esitykseni tarkastelee esimerkkejä impossibilian käytöstä varhaismodernissa ja modernistisessä englantilaisessa kirjallisuudessa. Lähtökohtani on Harold Bloomin poleeminen näkemys modernismista, jonka mukaan modernismissä ja postmodernismissä toistuvat John Miltonin jälkeisen kirjallisuuden teemat; väite kyseenalaistaa valistuksen ajan jälkeiset modernismin ja postmodernismin kaltaiset suuret murrokset. Bloomin ajatus on provosoiva, mutta se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella pitkiä historiallisia kehityskaaria ja antaa tarkastelulle myös historiallisen lähteen Miltonissa.

Milton loi uuden hermeneuttisen paradigman olettamalla, että totuuden saavuttaminen tekstuaalisessa tulkinnassa on mahdotonta. Lee Morrissey (2008) näkee Miltonin oletuksessa piirteitä Lutherin ja Calvinin teorioista ja sanoo Miltonin luoneen myös uuden ongelman tulkinnan teorioille: teksti ja sen tulkinta eroavat radikaalisti toisistaan, sillä totuus itse tekstissä on ihmisten ulottumattomissa. Bloomia seuraten voimme nähdä, että murros, joka tapahtui kirjallisuudessa 1600-luvun Englannissa toistui modernismin käytännöissä. Esimerkiksi Beckett kirjoittaa objektin ja subjektin välisen kuilun olevan ylitsepäaseämätön, joten taiteilijan tehtäväksi jää hänen mukaansa kuvata taiteilijan epäonnistumista. Miltonin skeptisismi välittyi keskeisenä teemana John Drydenin runoudessa ja kirjallisuuskritiikissä; Defoe ja muut 1700-luvun englantilaiset satiirikot käyttivät myös hyväkseen relativisoitunutta tulkinnan käsitettä.

Impossibilia kertoo tässä yhteydessä nostalgista aikaan, jolloin sanojen merkitys löytyi sanoista itsestään tulkintojen sijaan. Monoseemisen totuuden menetys ja siitä aiheutuva fragmentoitunut moderni totuuskäsitys ovat siis varhaismodernin kirjallisuuden perintö eivätkä ainoastaan modernismin tai postmodernismin piirteitä. Kysyn esityksessäni kuinka impossibilia tulee käsittää varhaismodernissa ja modernistisessä kirjallisuudessa, ja kuinka varhaismodernin kirjallisuuden ja modernismin skeptismit kehystävät romantiikan ajan näkemyksiä tulkinnan, merkityksen ja totuuden luonteesta.

Tytti P. Rantanen, Tampereen yliopisto: *Värikylläisyys joka sumentaa näön: Claude Simonin Histoire ja La Bataille de Pharsale*

Tai sitten asiat jotka itse asiassa muodostavat pimeyden, jotka paljastavat ettei pimeys olekaan mustaa, värien puuttumista kuten kuvittelemme, vaan (kuten suljettaessa silmät ja luomia voimakkaasti

painettaessa) räikeyttä, häikäisyä, kirkkautta: purppuraa, sinooperia, rikinkeltaista, korallinpunaista, amaranttia, tulenväristä, kuparinpunaista, ruskeanpunaista, turkoosinsinistä, jateenvihreää, pronssinkeltaista; metallien läpinäkymättömästä sydäimestä, maan helmasta kaivettu, revitty väriloisto. (Simon – Historia 1967/1989, 99)

Claude Simonin monikerroksista, mutkikas kirjallinen tuotanto on houkutelletut tutkijoita konstruoimaan erilaisia havainnekuvia ja kaavioita, joiden avulla yritetään vangita polveilevien ajatelmien virrasta rakenteellisia jatkumia (näin tehdään myös tähän mennessä ainoassa Suomessa laaditussa Simon-aiheisessa väitöskirjassa, Leena Kirstinän ”fenomenologisessa rakenneanalyysissä” 30 vuoden takaa). Simon on tunnettu tyylistään, joka hylkää kronologisen järjestyksen ja etenee pikemminkin loputtomien alluusioiden mukaan. Temaattisella tasolla keskeiseksi nousee kysymys epistemologisesta hierarkisuudesta: inhimillinen kommunikointikyvyttömyys ja kömpelyys asettuvat voimakkaaseen kontrastiin muistojen ja miellelyhtymien vapaan ja notkean liikkuvuuden kanssa. Se, mitä voisi olla tai olisi voinut olla, tuntuu dominoivan todellisia tapahtumakulkuja teoksissa, jotka ovat epäröinnin ja loputtomien tarkennusten vuorottelua.

Esitelmässäni keskityn erityisesti teoksiin *Histoire* (1967, *Historia*, 1989) ja *La Bataille de Pharsale* (1969). Teokset sisältävät keskenään samoja henkilöitä ja tarina-aineita, mutta niistä ei muodostu mitään konventionaalista kirjallista sarjaa, jossa osat seuraisivat loogisesti toisiaan. Sen sijaan ne ovat täynnä välähdyksenomaisia, alati kummittelemaan palaavia luoppeja. Tutkin Claude Simonin tyylin luomaa outoa ja ristiriitaista efektiä: miten toistensa päälle pinotut loputtomat yksityiskohdat eivät tuotakaan tarkinta mahdollista kuvaa ja kirkkaasti kumuloitunutta, hallittavaa tietämystä, vaan rajoiltaan sumuisen ja häilyvän virran, joka muistuttaa Blanchot'n ”muminaa”, kohinaa vailla alku- tai päätepistettä. Vuolas sanoilla kuvailu johtaa lopulta – sanoinkuvaamattomaan. Pimeys ei olekaan värien tai valon poissaoloa vaan sen sijaan eri sävyjen yltäkylläisyyttä ja ylitarjontaa, joka väistämättä tukkii aistit ja peittää hahmotuskykyä.

Saijamari Renko, Tampereen yliopisto: *Nimeämättömyyden retoriikka H.P. Lovecraftin novellissa ”Väri avaruudesta”*

Tarkastelen H.P. Lovecraftin novellia ”Väri avaruudesta” (”The Colour out of Space” 1927) ja sen tapaa käsitellä ja hahmottaa maailmaan tunkeutunutta vierasta ilmiötä, väriä. Käsitteilyssäni nostan esiin piirteitä Lovecraftin kielestä ja keskityn analyysissäni ilmaisuihin, jotka viittaavat avaruuden värin selittämättömyyteen ja tavoittamattomuuteen, yrityksiin ratkaista värin paradoksi. Mitä väri on jos mitään? Kuinka se vaikuttaa inhimillisen kielen ilmaisukykyyn? Tiede epäonnistuu värin määrittelyssä, mutta uhrien fragmentaariset kuvaukset paljastavat värin olennaisimmat piirteet. Lovecraftin tyyliä asiatyylinen realismi törmää adjektiivivyyrytykseen, joka tuottaa ymmärrettävimmän kuvauksen avaruuden väristä.

Robert H. Waugh puhuu väristä olentona (2006, 56). Väri voidaan kuitenkin nähdä myös eiminkään välittäjänä. Se jättää kaiken värittömäksi ja hajottaa kategorista ajattelua. Donald R. Burleson esittää dekonstrukttiivisen tulkinnan, jonka mukaan tässä novellissa on selvä tekstuaalinen pyrkimys luonnehtia väriä sellaiseksi ei-miksikään, joka nimenomaan mahdollistaa

jonkin olemisen (1990, 109). Vaikka värin selitysyrietykset murentavat inhimillistä kieltä, erityisesti substantiivien ilmaisukykyä, se ei kuitenkaan estä tarinan kertomista. Tarina tukeutuu likimääräiseen kieleen, joka kiertää eksaktin kuvauksen tarpeen.

Lovecraftin kieli tuntuu kykenevän ylittämään ilmaisun vaikeuden, jonka ihmisen ja hänen kehittämänsä luonnontieteiden, erityisesti fysiikan ja kemian kieli kohtaa törmätessään tuntemattomiin ilmiöihin. Tämän kielen tarkastelu on hyvin hedelmällistä Lovecraftin tekstien kokonaistulkinnan kannalta. Näiden havaintojen pohjalta voisi lähteä rakentamaan nimeämättömyyden retoriikkaa, jota pyrin väitöskirjassani hahmottelemaan. Millaista on se kieli, joka pyrkii ja myös onnistuu kuvaamaan sanoinkuvaamatonta?

Jarkko Toikkanen, Tampereen yliopisto: *Kuvaamisen mahdottomuus ja kauhun kokemus*

Freud määritteli E. T. A. Hoffmannin novellin ”Der Sandmann” (1815) välittämän oudon tai kammottavan (*unheimlich*) kokemuksen perustuvan yksityiseen kastration pelkoon ja tästä seuraavaan yleiseen toden ja tarun rajapinnan hämärtymiseen. Lukuisat kommentoijat ovat sittemmin jatkaneet Freudin työtä (mm. Samuel Weber, Hélène Cixous, Sarah Kofman, Adam Bresnick, Nicholas Royle) joko syventämällä kastration teemaa tai yhdistämällä tämän Hoffmannin kaksoisolentomotiiviin. Koska tällaiset kuvaukset eivät kuitenkaan selitä, mistä *kauhun* kokemus novellia lukiessa syntyy, oma lähestymistapani on toinen.

Olen kiinnostunut siitä, miksi ja miten ”Nukkumatin” nimetön kertoja ei pysty kuvaamaan päähenkilö Nathanielin kokemusmaailmaa lukijalle. Kertoja myöntää alkuunsa, ettei löydä sanoja esittämään tapahtumia oikeudenmukaisella tavalla, joten hän antaa Nathanielin ja tämän kihlatun Claran kirjeiden alustaa tilanne hänen puolestaan. Sama kuvio toistuu myöhemmin sekä kertojan että Nathanielin osalta: kertoja ei pysty esittämään novellin kauheita tai koomisia tapahtumia päähenkilöä paremmin, ja sivuilta kaikuvat järjen äänet (Clara, tämän veli Lothair) heikkenevät tekstin kiiriessä järkyttävään päätökseensä.

Neil Hertzin Freud-kriittisessä luennassa ”Nukkumatti” kertoo hallitsemattomasta tekstuaalisuudesta, ei terapeutisesta todellisuudesta. Novellin keskiöön nousee tällöin ”tulikehä” (*Feuerkreis*) – tekstissä pakonomaisesti toistuva topologinen motiivi, joka jumittuu aistimuksen ja kuvauksen välimaastoon ja särkee ymmärryksen. Kun lapsuuden kauhun kokemukset nousevat pintaan, ne toistuvat muun muassa optikko Coppeliuksen muodossa, mutta emme tiedä *miksi* tai *miten*: visuaalinen ärsyke pakottaa meidät sanalliseen kuvaukseen mutta kaikki selitykset jäävät vajaiksi, eikä tarinan ”tulikehä” pääty koskaan.

Tutkimalla todellisuuden esittämisen rajoja sanoinkuvaamattomuuden ehdoin haluan osoittaa, että Hoffmannin novellista ei ole terapeutiseksi työkaluksi, sillä se ei tunnista todellisuuden rajoja eikä siten alistu selityksille. Sen sijaan ”tulikehästä” kasvaa kielen itsensä analogia, joka särkee todenmukaisen kuvaamisen mahdollisuuden, ja kauhun kokemus seuraa toistaan. Vastaava tietoisuus leimaa kertojan kyvyttömyyttä ymmärtää, mitä tapahtuu. Piirrettä voisikin nimittää *ekfrastiseksi dysfasiaksi* – koska kuvaavat sanat alimäärittävät esittämänsä kuvat, lukija on kyvytön lukemaan niiden merkityksen.

Suna Önder, Helsingin yliopisto: ”*Hän rakasti taivaan tyhjyyttä.*” *Uuden uskonnollisen kokemuksen mahdollisuus Ilhan Berkin runoudessa*

Kuinka ihminen voisi tavoittaa sanat, ryhtyä niiden mestariksi?
Sanat laskeutuvat Jumalalta, puhe kantaa hänen ääntään.

Muoin sanat elivät omaa elämäänsä meistä riippumattomina,
mutta vailla merkityksiä.

Edellä ensimmäiseksi siteerattu säkeistö on Turkin keskeisimmän keskiaikaisen mystisen suufirunoilija Yunus Emren (1240–1321) runosta, jossa runon puhuja riemuitsee Jumalan ja puhuja välisten dikotomioiden purkautumista, sitä, kuinka ”hän on minä, minä hän”, Jumala siis se, joka viime kädessä lausuu kaikki sanat.

Merkitystä pakenevaksi, abstraktiksi ja hämäräksi luonnehdittuun turkkilaiseen İkinci Yeni (’*toinen uusi*’) -runousliikkeeseen kuuluneen Ilhan Berkin (1918–2008) toiseksi siteeratun runon ”Merkki ei vielä ollut nimi” aloitussäkeistössä todetaan, kuinka sanat elivät muoin riippumattomina ja merkitystä vailla. Lisäksi kokoelman eräässä toisessa runossa todetaan, ettei maailma ennen ollut ”ymmärtämistä varten”, eivätkä sanat piitanneet merkityksestä. Maailma näyttäytyi kokemuksellisenä ja tuo kokemus välittömänä ja yhtenäisenä – subjektin ja objektin raja-aidoista vapaana.

Sen sijaan nykyisin asioiden nimeäminen on kuolettanut sanat, minkä seurauksena ”sana on kuollut”, kuten runokokoelman puhuja toteaa. Merkitseekö tämä, että myös välitön (Jumala)kokemus on menetetty maailmassa, jossa sanoja ja käsitteitä on ryhdytty käyttämään reflektoiden ja analyttisesti?

Alustuksessani tarkastelen, kuinka Berk hyödyntää produktiivisesti islamin mystisen runouden keinoja luodakseen uudenlaista subjektiivisuutta ja sisäisyyttä sekä tapaa kuvata tätä. Jos on, kuten saksalainen uskonnonfilosofi Bernhard Welten toteaa teoksessaan *Das Licht des Nichts* (1980), ettei modernissa ajassa voida enää puhua välittömästi ja kokonaisvaltaisesti koetusta Jumalasta tai jumalallisesta, kuinka Berk runoissaan silti kysyy kaiken perimmäistä mieltä ja tarkoitusta?

Runoissa mainitaan toistuvasti yö, pimeys ja hämärä. Ilmentääkö tämä, ettei vastauksia kaiken tarkoituksesta ja perustasta löydy ja ihmisen ympäröi yö, kuten Welte huomauttaa. Onko Berkin poeettisessa kosmoksessa sanan kuolema myös Jumalan kuolema? Onko tällöin taivas ”tyhjä”? Miksi runon puhuja silti toteaa Berkin varhaisessa kokoelmassa *Atlas* (1976) tuon tyhjyyden kuitenkin olevan jotakin, jota ”hän rakasti”.

GENRES OF LITERARY WORLDMAKING

Lievel Ameel, University of Helsinki: *Possible Cities in the Literary Realm*

Pirjo Lyytikäinen, University of Helsinki: *On Studying Literary Worldmaking*

Netta Nakari, University of Tampere: *Literary and cultural dialogues of self-writing*

Self-writing, which in this proposal denotes various forms of self-expression from autobiographies and confessional trauma literature to internet blogs and social media such as Twitter and Facebook, may seem to be an emphatically self-centered phenomenon. This is probably due to the inescapable fact that the object of self-writing is always the “I”. However, self-emphasis and self-reference may also be only mediators for something else entirely.

The idea behind this proposal is that the self-emphasis in self-writing is also literary, cultural and social *communication*. This communication takes place on various levels. For example, self-writers in social media may strive to gain the loudest voice, in other words to compete over who is able to emphasize themselves most pronouncedly and make themselves the most known. When it comes to literary self-writing such as autobiographies, the authors may in addition to commenting on each other and their work also pursue the most esteemed positions amongst their own field. Self-writer, whether an author or a blogger (often, both) can also be in dialogue with the society, meaning that he or she strives to reach out to people by making him or herself known. This results in, for example, possibilities for social influence. Communication takes place also in between self-authors and literature; each author must define their relationship to literature in general or to the genre they are representatives of. They are also able to construct and comment on the genre such as autobiography or autofiction by means of self-reflexivity and metatextuality.

Another example how the various forms of self-emphasizing discourses can be analyzed is the historical approach. Both the self-emphasis itself and the communicative nature of self-writing goes back as far as there have been texts with “I”s as the narrators. For example: The narrator of St. Augustine’s *Confessiones* (397-400) not only turns inwards by being highly self-conscious but also strives to mediate knowledge of his relationship with God to his contemporaries; Jean-Jacques Rousseau’s *Confessions* (1770/1782) is an example of a similar kind of self-reflection which not only strives to accurately describe the narrator-protagonist’s life and personality but also to take part in the discussion of the new liberal individual; the Romantic autobiographical poets wanted to promote the idealistic image of their divine inspiration and unique talent as well as (like Rousseau) to participate in the discussion on the emphasis on the individual; in the 1990’s and the 2000’s various autobiographical authors have had other agendas behind the apparently narcissistic delivery and emphasizing themselves as powerful media personalities, such as the discussion on the forms of their genre.

The aim of this proposal is to offer a multidimensional approach to discourses of self-writing by taking into account the literary as well as cultural, social, and historical dimensions. I will also take into account the communicative nature of self-writing dialogue, which is a natural trait of humanity. Interesting is also the formation of national feelings for example in the context of French contemporary autobiographers, whose self-emphasis is often seen as a particularly French phenomenon which ties in with the tradition of emphasizing the individual from since the Enlightenment, the autofictional theorizing on self-writing and self-authors, and the supposedly egoistic contemporary culture. The proposal thus consists mostly of intriguing case studies of French origin.

Riikka Rossi, University of Helsinki: *Influences, Intertextualities, Genres. Comparing Ways of Worldmaking*

Pourquoi la littérature comparée? begins Yves Chevrel in his guidebook to comparative literature *La littérature comparée* (2006). Since its emergence in the nineteenth-century, comparative literature has yielded to a nearly pathological urge for questioning its fate, affirmed Ulrich Weissman in the *Canadian Review of Comparative Literature* in 1984. The permanent crisis of comparative literature seems to be unending. Franco Moretti (2000) has declared that the discipline has not lived up its promises shown at the beginning of the nineteenth century. Postcolonial studies and the awakening to the unread literature of cultures outside the mainstream districts of literary atlas have eroded the credibility of a discipline that has traditionally been limited to Western Europe. In addition to the inability of doing justice to minor languages and small cultures, the crisis of the comparative literature has been a methodological one. There is still a prevalent idea of the comparative study as a modest mapping of literary influences and receptions. In his work *The Challenge of Comparative Literature* (1992) Claudio Guillén calls the genetic survey of literary contacts as the most recent theory of comparative literature. Although the concept of intertextuality has mainly replaced the positivist notion of influence, the discipline still calls for a more demanding theory of interpreting cultural relations, often hybrid, dynamic and impure.

In this presentation, I discuss the notions of influence, intertextuality and genres as theoretical and methodological concepts of comparative literature. If the concept of influence is susceptible to overemphasis of originality, to colonialist conquer and nationalist interests, intertextuality then raises problems concerning the limits of resemblances and risks to lose a historical perspective. By exploring the relationships between French and Finnish naturalist novel, I suggest that genre study may advance the comparing of distant literary traditions, and cross not only national borders between centre and periphery but also bring new insights into the set of methodological

problems included in the traditional study of influences and reception. I firstly take a short historical look at the naturalist novel in Finnish literature and then set out to examine the theoretical issues included in the topic.

POSTKOLONIAALIN JÄLKEEN

Kaisa Ahvenjärvi, Jyväskylän yliopisto: *Postkoloniaali teoria ja alkuperäiskansa-metodologia-
Lähestymistapoja saamelaiseen kirjallisuuteen*

Suomessa tehtävä jälkikoloniaalinen tutkimus on useimmiten keskittynyt postkoloniaalien kansallisvaltioiden kirjallisuuteen. Kotimaisessa kontekstissa postkoloniaalia teoriaa on mielekästä soveltaa myös saamelaiseen kulttuuriin. Saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen kohdalla on kuitenkin jossain määrin harhaanjohtavaa puhua *postkoloniaalista*, kolonialismin *jälkeisestä* ajasta, sillä alkuperäiskansat ovat edelleen valtioiden sisäisten kolonisaatioprosessien

kohteina. Alkuperäiskansojen materiaaliset todellisuudet ovat siis usein ristiriidassa postkoloniaalin teorian abstraktien ja anti-essentialististen kysymyksenasettelujen kanssa. Alkuperäiskansojen tavoitteena on poliittisen itsemääräämisoikeuden saavuttaminen tai vahvistaminen, jolloin esimerkiksi paljon kritisoitu strateginen essentialismi näyttäytyy edelleen ajankohtaisena toimintamallina.

1990-luvun loppupuolelta lähtien kehittynyt alkuperäiskansa-metodologia (*indigenous methodology*) näyttää yhtenä postkoloniaalin teorian haastajana ja sen näkökulmien laajentajana. Alkuperäiskansa-metodologia on sidoksissa dekolonisaatio-prosessiin, mutta sen suhde postkoloniaaliin teoriaan on myös kriittinen. Sen keskeisenä tavoitteena on purkaa länsimaisen metodologian ja epistemologian hegemoniaa, jota myös postkoloniaali akateeminen tutkimus jossain määrin edustaa. Sen sijaan tutkimuksen keskiöön halutaan nostaa alkuperäiskansojen omat tiedon rakenteet ja omiin traditioihin perustuvat menetelmät. Alkuperäiskansa-metodologiaa luonnehtii vahva poliittinen motivaatio ja vaatimus siitä, että akateemisen tutkimuksen on edistettävä sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Esitelmässäni käsittelemän alkuperäiskansa-metodologian ja postkolonialismin välistä suhdetta sekä niiden soveltamista saamelaisen kirjallisuuden tutkimukseen. Pohdin myös tutkijan eettistä vastuuta ja poliittista tavoitteellisuutta sekä näiden suhdetta tutkimuksen vapauteen ja objektiivisuuteen. Yksi kysymykseni on se, miten valtaväestöä edustava tutkija voi sitoutua alkuperäiskansa-metodologiaan ja miten sitä voi käytännössä toteuttaa tutkimusprosessissa.

Kaisa Ilmonen, Turun yliopisto: *Postkoloniaalisen tutkimuksen vaiheista ja tulevaisuudesta*

Postkoloniaalinen teoria on kehittynyt jo kolmisenkymmentä vuotta. Tutkimuskentän muotoutumisessa on ollut erilaisia vaiheita essentialismista konstruktivismiin ja edelleen konstruktivismiin kritiikkiin. Esitelmässäni haluaisin herätellä keskustelua siitä, onko jälkikoloniaalinen teoria vielä elinvoimainen ja miten poliittisena tutkimuksena pidetyn jälkikoloniaalisen kritiikin muodot ovat muuttuneet. Suomessa jälkikoloniaalista teoriaa on sovellettu kirjallisuudentutkimukseen yli kaksi vuosikymmentä. Miten kritiikin kärki on muuttunut tänä aikana ja riittääkö tutkimuksen tulokseksi enää kolonialististen käytänteiden tai erilaisten valta-asetelmien ”paljastaminen ja purkaminen”? Esitelmässäni haluankin pohtia, minkälaisen käänteisen edessä postkoloniaali ts. jälkikoloniaalinen näkökulma on.

Esitelmässäni tarkastelen ensinnäkin jälkikoloniaalisen tutkimuksen nykyhaasteita ja mahdollisuuksia, eli lähestyn kysymystä siitä, mitkä olisivat tulevan postkoloniaalisen tutkimuksen kriittisen väliintulon paikkoja. Aineistonani esitelmässäni hyödynnän viime vuosina lukemaani teoreettista lähteistöä, joista olen kartoittanut postkoloniaaliselle tutkimukselle esitettyjä haasteita. Haasteiden perusteella yritän rakentaa yhden ehdotuksen ”postkoloniaalin jälkeen” tulevalle lähestymistavalle. Toiseksi, haluaisin esitelmässäni pohtia postkoloniaalisen tutkimustavan suhdetta nykykirjallisuuteen. Postkoloniaalin ja lukemisen suhdetta on tutkittu paljon. Esitelmässäni sivuan kuitenkin myös kysymystä postkoloniaalin näkökulman institutionalisoitumisen suhteesta kirjallisuuden tuottamiseen. Pohdinkin, miten kirjallisuus reagoi postkoloniaaliseen tutkimukseen. Voidaanko väittää, kuten Neil Lazarus, että

postkoloniaalinen tutkimus tuottaa itsetietoista kirjallisuutta, johon sitä voi saumattomasti soveltaa? Entä, mitä kirjallisuudelle tapahtuu ”postkoloniaalin jälkeen”?

Anna Pehkoranta, Jyväskylän yliopisto: *Postkoloniaali teoria ja transnationaalinen käänne yhdysvaltalaisten vähemmistökirjallisuuksien tutkimuksessa*

Viimeksi kuluneiden viidentoista vuoden aikana transnationaalinen käsite on vakiintunut osaksi erityisesti kriittisten teorioiden kautta tutkimuskohdettaan lähestyvää yhdysvaltalaista kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimusta. Shelly Fisher Fishkin nimesi vuonna 2004 Yhdysvaltain Amerikan tutkimuksen yhdistykselle pitämässään puheessa amerikkalaisessa kulttuurintutkimuksessa tapahtuneen suunnanmuutoksen transnationaaliksi käännteeksi (*transnational turn*). Keskeistä transnationaalille näkökulmalle on kansallisvaltioiden rajat ylittävä tutkimusote sekä itse kansallisvaltion käsitteen kritiikki, jonka muotoutumiseen ovat 1970-luvulta lähtien vaikuttaneet voimakkaasti mm. postkoloniaalin, feministisen ja queer-teoreettisen tutkimuksen intressit. Transnationaali tutkimus kohdistaa huomion mm. kirjallisuuden ja materiaalsen todellisuuden väliseen suhteeseen, tekstin ulkoiseen merkitykseen (miten tekstiä luetaan, millaisena se havaitaan), kirjallisuuden sosiaaliseen funktioon ja kirjoittamisen sijaintiin. Transnationaali käänne merkitsee toisaalta myös erilaisia rajanylityksiä ja essentialististen kategorioiden purkamista niin kirjallisuudessa kuin kritiikissä, (etenkin kansallisvaltion konstruktion nojaavan) identiteetin asettamista kysymyksenalaiseksi sekä eräänlaisen episteemisen avoimuuden tai sulkeutumattomuuden hyväksymistä.

Yhdysvaltalaisten vähemmistökirjallisuuksien tutkimuksessa transnationaali käänne on merkinnyt ennen kaikkea tutkimusta ohjaavien käsitteellisten kategorioiden perusteellista kyseenalaistamista; käsitteet maailmankirjallisuus (*world literature*), siirtolaiskirjallisuus (*migrant literature*) ja etninen kirjallisuus (*ethnic literature*) ovat uudessa kansallisvaltioiden rajat ylittävässä tilanteessa osoittautuneet riittämättömiksi, koska näitä kirjallisuuksia ei enää voida nähdä vain amerikkalaisen kansallisen kaanonin ”etnisenä vähemmistönä”. Transnationaali tutkimusote merkitsee myös liikkeen ja liikkuvuuden ymmärtämistä laajassa mielessä: moneen suuntaan tapahtuvana, yhtä lailla merkitysten ja ajatusten liikkuvuutena kuin konkreettisena muuttoliikkeenä tai diasporana. Esitelmässäni käsittelen amerikkalaisten vähemmistökirjallisuuksien – erityisesti aasialaisamerikkalaisen kirjallisuuden – tutkimuksessa transnationaalinen käänne myötä tapahtuneita muutoksia ja tulevaisuuden näkymiä sekä postkoloniaalin teorian roolia uudessa transnationaalissa kirjallisuudentutkimuksessa.

Anna-Leena Toivanen, Jyväskylän yliopisto: *Globalisaation nurjalla puolella: Postnationalismin kritiikki afrikkalaisessa naiskirjallisuudessa*

Hegemoninen postkoloniaali teoria on nostanut keskiöön paikaltaan olemisen ja paikaltaan siirtymisen kuvastoja. Tähän painotukseen ovat johtaneet paitsi itsenäisyyden saavuttamiseen liittyvän euforian muuntuminen pettymyksen ja pessimismin tunnetiloiksi, myös dekolonisaatio-aallon jälkeen voimistunut, kolmannesta maailmasta länteen suuntautuva muuttoliike. Paikaltaan olemisen kuvastoa korostaessa postkoloniaali kansakunta on joutunut romukoppaan muiden essentialistisina pidettyjen, aikansa eläneiden entiteettien tavoin. Tutkimuksen keskittyessä diasporisiin tiloihin ja kokemuksiin postkoloniaalin kansakunnan todellisuudet ovat jääneet

vähemmälle huomiolle. Tämä on eettiseltä kannalta kestäväntä sikäli, ettei tällöin tarvitse kohdata usein varsin haastavia paikallisen/kansallisen tason ongelmia.

Afrikkalaisen kirjallisuuden ja postkoloniaalin teorian tiettyjen perusoletusten kohtaamiset eivät aina suju ongelmitta. Teorian yksioikoisen hylkäämisen sijaan hedelmällisempi ratkaisu olisi kuitenkin asettaa teoria ja kirjallisuus keskinäiseen neuvotteluun. Puheenvuoroni tarkoituksena onkin tuoda esille Saharan eteläpuoleisen Afrikan tämänhetkisen naiskirjallisuuden tapaa kommentoida postkoloniaalin teorian ns. postnationalistista paradigmaa ja kysyä, ovatko vaatimukset kansakunnan tuolle puolelle siirtymisestä kuitenkin lopulta ennenaikaisia. Luonnostelen puheenvuorossani myös postkoloniaalin tutkimuksen mahdollisia tulevaisuuden suuntaviivoja afrikkalaisen kirjallisuuden näkökulmasta käsin. Kiinnitän erityistä huomiota postkoloniaalin kansakunnan ja globalisaation välisiin jännitteisiin ja pyrin tässä valossa ”uudelleenkalibroimaan” postkoloniaalin kritiikin teoreettista välineistöä nykyhetken kannalta relevantimmaksi.